Greg Johnson

JEGYZETEK HEIDEGGERRŐL ÉS EVOLÁRÓL

Nemrégiben bizonyítékok kerültek elő azzal kapcsolatban, hogy Martin Heidegger olvasta Julius Evolát. Egy cikkben, amely az „Ein spirituelles Umsturzprogramm" címet viselte és a *Frankfurter Allgemeine Zeitung* 2015. december 30-ai számában jelent meg, Thomas Vasek fontos dokumentumról ad hírt, amire maga bukkant:

> „Julius Evolát, az ultrafasiszta kultúrfilozófust nem csupán Gottfried Benn, hanem Martin Heidegger is lelkesen olvasta, ahogy erre egy kiadatlan jegyzete utal.
>
> Heidegger jegyzetének kulcsszava a »rassz«. Az alján – a filozófus kézírásával – a következő mondat olvasható: »*Wenn eine Rasse die Berührung mit dem, was allein Beständigkeit hat und geben kann – mit der Welt des Seyns – verloren hat, dann sinken die von ihr gebildeten kollektiven Organismen, welches immer ihre Größe und Macht sei, schicksalhaft in die Welt der Zufälligkeit herab.*« (Ha egy rassz elveszíti a kapcsolatát azzal, ami egyedül képes ellenállóvá tenni – a Lét világával –, akkor a belőle kialakuló kollektív organizmusok, bármilyen méretűek és erősek legyenek is, végzetszerűen lesüllyednek az esetlegesség világába.) Az idézet betű szerint a *Lázadás a modern világ ellen* című könyvből származik, ami németül először 1935-ben jelent meg, egyedül a »Lét« írásmódját »heideggeresítettük«.
>
> (…) Az eddig kiadatlan feljegyzés új irányba terelheti a Heideggerrel kapcsolatos vitákat. Evola neve nem szerepel Heidegger megjelent írásaiban, és a vele kapcsolatos tanulmányok sem fordítottak figyelmet rá. Még az olasz filozófus, Donatella di Cesare sem említi *Heidegger, the Jews, the Shoah* című, 2015-ben megjelent könyvében. Ennek dacára, szövegeik összehasonlítása alapján valószínűsíthető, hogy Heidegger nem csupán olvasta Evola műveit, ahogy azt a jegyzet tanúsítja, hanem az 1930-as évektől kezdve befolyásolták is a teóriái, már ami a tudomány és a technika bírálatát, antihumanizmusát, a kereszténység elutasítását és »spirituális« rasszizmusát illeti. Amennyiben e feltevés megállja a helyét, az egykori Heideggert radikális fasiszta ezoterikusnak tekinthetjük, aki reménykedett abban, hogy a szellemi elit uralkodása révén ismét megjelennek az istenek."

Ez az egy jegyzet természetesen csak azt bizonyítja, hogy Heidegger olvasta Evola egyik művét. Arról nem esik szó, hogy „lelkesen" olvasta volna. Arra sem történik utalás, hogy mi volt a véleménye Evoláról. Ennek ellenére jelentős felfedezésnek számít, ami meglehet, nem vezet sehová. (Lehet, hogy Heidegger ebben az egy esetben utalt csak Evolára.) De az is lehet, hogy ez csupán a jéghegy csúcsa.

„Heidegger a különálló azonosságok, a kézzel fogható, a helyi jelleg, az összetartozás filozófusa".

Az Evolához fűződő kapcsolat végül akár Heidegger érdeklődési körére és ismeretségeire is fényt vethet. Vasek felfedezése a végkifejlettől függetlenül fontos tudományos kutatás kezdete. Vannak egyéb utalások Evolára Heidegger írásaiban? Vajon olvasta Evola más műveit is? Készített jegyzeteket Evola könyveihez? Levelezett vagy találkozott Evolával? (Mindkét gondolkodó járt a másik hazájában.)

Martin Heidegger (1889–1976)

Sokáig tűnődtem azon, hogy a jobboldal más neves gondolkodói, mint Heidegger vagy Carl Schmitt ismerték-e Evola és René Guénon tradicionalista iskoláját. Gyanúm inkább a közös érdeklődési körön, nem pedig közös eszméken alapult. Egy filozófus érdeklődési körét azok a kérdések alkotják, melyeket igyekszik megválaszolni, eszméi pedig a megválaszolásra történő kísérletek. Heidegger és Schmitt osztoztak Evolával és Guénonnal a jobboldali politizálásban és a modernitással szembeni kritikus szemléletben. Ez önmagában elegendő volt ahhoz, hogy műveiket elolvassam, akkor is, ha teljesen különböző következtetésekre jutnak. Éppen ezért nagy örömmel értesültem Mircea Eliade *Portugal Journal*jából, hogy Schmitt kijelentette, *„a jelenleg élő legérdekesebb ember René Guénon"*, s Eliade egyetértett vele, habár meggyőződése néha megingott. (Eliade szintén találkozott és levelezett Evolával, és a műveit is olvasta.) Most pedig bizonyítékunk van arra, hogy Heidegger is olvasta Evolát.

Néha azonban szkeptikus vagyok Vasek azon állításával kapcsolatban, miszerint Heidegger az 1930-as évek közepétől befolyásolta Evola, különösen olyan témakörök tekintetében, amilyen a tudomány és a technológia, az antihumanizmus, a kereszténység elutasítása, a rasszelmélet és az antiszemitizmus. Ami azt illeti, Heidegger már jóval az 1930-as éveket megelőzően elutasította a kereszténységet. Nagyon várom Vasek „szövegi párhuzamait", de attól tartok, hogy igen felületesek lesznek, noha mind Heidegger, mind Evola általánosan jobboldali politikai szemléletet vallott, és úgy hitte, hogy a technológiai modernitás a hanyatlás hosszú folyamatának kiteljesedése, mely az ókorig nyúlik vissza.

Evola számára *„a Lét világa"* lényegében az örök, értelemmel felfogható igazság platóni birodalma, ami ellentétben áll *„az esetlegesség világával"*, amely csak annyira tekinthető értelemmel felfoghatónak, amennyire a Lét világát tükrözi. Heidegger Lét-koncepciója kapcsolatos az *Ereignis* fogalmával, mely valójában egy felfoghatatlan véletlenszerűség, s ez alapozza meg az ember és a világ uralkodó értelmezéseit.

Evola úgy hitte, hogy a történelem lefelé ívelő röppályája a technológiai modernitás és a kulturális hanyatlás felé azzal magyarázható, hogy a Lét világából az esetlegesség világába tévedtünk. Heidegger azonban Evola alapvetően platóni szemléletét is a hanyatlás részének tekintette, ami nagyon közel áll e hanyatlás kezdetéhez.

Heidegger számára a Lét platóni leszűrése a tiszta felfoghatóság és értelem, vagyis az értelem-

mel felfogható dolgok intuíciójának szintjére hamis, ugyanis olyan elvonatkoztatás, amely nem fordít figyelmet egy alapvetőbb egységre, a történeti ember és a jelentéssel bíró szavak kapcsolatára. Heidegger szerint túlságosan közel vagyunk a dolgokhoz és önmagunkhoz, túlságosan beléjük bonyolódunk ahhoz, hogy teljes mértékben átláthassuk vagy irányíthassuk őket. Szerinte a metafizika az értelemmel felfogható Létet és az önmagában áttetsző értelmet egyaránt a hatalomvágyból eredezteti. Így hát a hatalom akarása, amely a globális technológiai civilizáció formájában teljesül be, már a metafizikai hagyomány kezdeténél jelen van.

Carl Schmitt (1888–1985)

Heidegger azt állítja, azért hagytuk figyelmen kívül ezt az alapvető egységet, mert valóban elrejtőzött. Ez történelmi esemény, amelynek léte nem választható el az embertől, viszont mégsem az ember irányítja. A Lét elrejtőzése teremti meg a metafizikát. A metafizika pedig elindítja a történelem lefelé ívelő pályáját, és a technológiai nihilizmusban csúcsosodik ki. Evola nézeteivel ellentétben, a hanyatlás kezdete nem a metafizikát*ól* való elszakadás, hanem a metafizik*ába* való belecsöppenés.

Heidegger kiadatlan jegyzetének témájával, vagyis a rasszal kapcsolatban Evola azt kifogásolja a biológiai fajelméletben, hogy nem eléggé metafizikai jellegű, figyelmen kívül hagyja a „lelki rasszt" és a „szellemi rasszt". Heidegger azonban egészen más kifogással élt a biológiai fajelmélettel szemben.

Filozófusi pályafutása során Heidegger küzdelmet vívott az emberi természettel kapcsolatos hamis fogalmakkal. Ezek közös ismertetőjele, hogy egyetemesek. A metafizikai hagyományban az ember lényege az, ami minden emberben közös. Amit a józan ész diktál, azzal kapcsolatban, hogy mi közös bennünk, az maga a józan ész. Az ember egy gondolkodó állat.

A gondolkodó állat azonban nem szükségszerűen nemzeti állat. Mivel egy dolog a józan ész, és egy az emberiség, így az emberi közösségnek is egynek kellene lennie. Ekként a sajátlagosabb vonatkozások nem jogosak. Ha az ember értelemmel rendelkező állat, és az értelem fogja fel az egyetemes jelenségeket, akkor ebből az következik, hogy az értelem *„semmiből fakadó szemlélet"*, ami bárhová képes elvinni bennünket. A semmiből fakadó szemlélet a világmindenség polgárává tesz minket. Az értelmes állat világpolgár, a *kozmosz* a mi *poliszunk*, és szárnyakkal, nem pedig gyökerekkel rendelkezünk.

Heidegger azonban a *Dasein* kifejezést használta az emberi természettel kapcsolatban, ami a következőt jelenti: „ittlét/ottlét". A *Dasein* nem semmiből fakadó szemlélet, hanem valahonnan fakadó szemlélet. A *Dasein* világszemlélete sajátlagos, és nem egyetemes. A tér és az idő, valamint a nyelv és a kultúra teszi jellegzetessé, amelyen osztozik a másik *Dasein*nel – de nem az egész emberiséggel. Heidegger a különálló azonosságok, a kézzel fogható, a helyi jelleg, az összetartozás filozófusa, ami kölcsönös kapcsolatot jelent: a világhoz tartozunk és a világunk hozzánk tartozik.

(Az *Ereignis* e konkrét és kölcsönös összetartozás elnevezése.)

Heidegger *Dasein* fogalma inherens módon politikai. Nem értelmes állatok, hanem nemzeti állatok vagyunk, és a nemzetet a közös történelem, nyelv, kultúra és sors határozza meg. A *Dasein* politikája ezért etnonacionalizmus.

De miért nem faji nacionalizmus? Heidegger sem tagadná, hogy a rassz a nemzet identitásának részét képezi. Ahhoz, hogy német lehess, fehérnek kell lenned. Németnek lenni azonban többet jelent annál, hogy valaki fehér. Heidegger tartott attól, hogy az identitásnak pusztán a biológiai rassz alapján történő meghatározása a pusztító univerzalizmus újabb formája. Természetesen nem annyira univerzális, vagyis egyetemes és pusztító, mint az „emberiség", de a következményei hasonlóak. Amennyiben arra helyezzük a hangsúlyt, hogy az ember fehér legyen, könnyen közömbössé válhatunk a német vagy az angol nemzeti identitás iránt, és ez a nemzet gyökerestől való kipusztításához és a homogenizáláshoz vezet. Heidegger számára ez azonban a hiteltelenség egyik formája: kudarcot vallunk saját egész identitásunk elismerése, valamint örökségünk kulturális és nyelvi sajátosságainak megőrzése tekintetében.

„Heidegger tartott attól, hogy az identitásnak pusztán a biológiai rassz alapján történő meghatározása a pusztító univerzalizmus újabb formája. Természetesen nem annyira univerzális, vagyis egyetemes és pusztító, mint az »emberiség«, de a következményei hasonlóak."

Mindez jelentősen eltér Evola biológiai fajelméletet illető metafizikai bírálatától. Számára a biológiai rassz túlságosan kézzelfogható, nem eléggé metafizikai jellegű. Heidegger számára pedig túlságosan elvont és metafizikai jellegű.

Az egyik vélemény az, hogy Heidegger filozófiája lényegében mentes volt a politikától. Ezt követően – szerencsétlenségünkre – kacérkodni kezdett a nemzetiszocializmussal. Később ismét visszatért a politikamentes szemlélethez. E feltevés nem állja meg a helyét. Heidegger gondolkodása a velejéig etnonacionális. Ez magában foglalja, hogy gondolkodásmódja soha nem változott. Így tehát Heidegger néhai politikai szemlélete egyszerűen illegalitásba vonult. Rejtett, okkult és ezoterikus lett. Ez azt jelenti, hogy Vasek jó nyomon járhat, amikor így ír: *„az egykori Heideggert radikális fasiszta ezoterikusnak tekinthetjük, aki reménykedett abban, hogy a szellemi elit uralkodása révén ismét megjelennek az istenek."*

Az én véleményem szerint Heidegger az 1930-as évek közepétől kezdődően kiábrándult a nemzetiszocializmusból, és ennek következtében kutatni kezdte a globalizációra és homogenizálásra törekvő modernitás poszt-totalitárius, etnonacionális kritikája meghatározásának módját. Röviden: Heidegger az új jobboldal első gondolkodója volt.

Ford. Erdődy Péter